

zakon o zaštiti na radu u kojem će se veći naglasak staviti na preventivno djelovanje. Željko Potočnjak i Viktor Gotovac u desetom poglavlju donose pregled pravnih oblika rada u Hrvatskoj. U jedanaestom poglavlju Svjetlana Šokčević razmatra probleme uspostave socijalnog dijaloga u Hrvatskoj. U usporedbi s ostalim europskim zemljama, Hrvatska zaostaje u učinkovitosti svojeg socijalnog dijaloga. Stoga ni ne začuđuje negativna ocjena Europske komisije o napretku Hrvatske na ovom području. U zadnjem poglavlju Jasminka Kulušić analizira novi zakon o radu kojim se usklađuje hrvatsko zakonodavstvo s onim Europske unije. Na kraju Vojmir Franičević u Pogovoru zaključke ovih radova sažima u smislenu cjelinu. Franičević se koncentrira na tri problema – nedostatak konkurentnosti hrvatskog gospodarstva, postojanje socijalno ranjivih grupa (npr. nezaposleni, umirovljenici, žene, neke etničke skupine) te nedostatak vjerodostojnosti i sposobnosti koje bi garantirale uspješnu provedbu nužnih reformi.

Svijet pokušava prebroditi najgoru ekonomsku krizu od završetka Drugoga svjetskog rata. Pad ekonomske aktivnosti prati i rast nezaposlenosti. Nažalost, Hrvatska nije izuzetak u cijeloj toj priči. Stoga ova knjiga izlazi u pravi čas i upozorava na zabrinjavajuće trendove na hrvatskom tržištu rada, ali i nudi konkretne mjere kako izaći na kraj s tim izazovima. Pohvalno je da velik dio članaka u ovoj knjizi predstavljaju empirijska istraživanja, često na dosad neobrađenim bazama podataka (upravo na ovim člancima stavljen je naglasak u ovom prikazu). Problem dijela ovih istraživanja je što su vremenske serije prekratke te je teško govoriti o dugoročnim trendovima na tržištu rada. No, to je više specifičnost mlade hrvatske države nego problem autora.

Ivan Grgurić

doi: 10.3935/rsp.v17i1.896

MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE O OBRAZOVANJU ODRASLIH (PRVA KNJIGA)

Ivana Puljiz i Mile Živčić (ur.)

Zagreb: Agencija za obrazovanje odraslih, 2009., 294 str.

Hrvatska ima zavidno iskustvo s više od stotinu godina u obrazovanju odraslih. Ipak, sadašnja stopa sudjelovanja u obrazovanju i učenju odraslih u Hrvatskoj osjetno je niža od onih u EU-u, iako tu nisu uključeni svi oblici obrazovanja i učenja. Iako postoji prilično veliki broj pružatelja usluga obrazovanja odraslih, a povećava se i zanimanje za sudjelovanje u sustavu usavršavanja, osposobljavanja i prekvalifikacije, u cjelini su bila prilično mala znanja o važnosti i djelovanju međunarodnih organizacija koje su aktivne u tom području, a i uvelike se razlikuje shvaćanje nekih temeljnih pojmova.

Stanje bi se trebalo osjetno popraviti zahvaljujući novoizišloj publikaciji *Međunarodne organizacije o obrazovanju odraslih*, čiji su urednici Ivana Puljiz i Mile Živčić, a nakladnik Agencija za obrazovanje odraslih iz Zagreba. Izvršni urednici su Ivan Čulo, Anita Klapan, Milan Matijević i Tihomir Žiljak. Ova knjiga posvećena je Vijeću Europe i Europskoj uniji, dok je namjera izdavača i urednika projekt nastaviti drugom knjigom koja će obuhvatiti rad Ujedinjenih naroda, Organizacije Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO-a), Međunarodne organizacije rada, Svjetske banke te Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD).

Knjiga započinje kraćim Predgovorom u kojem urednici ističu složenost sustava

obrazovanja odraslih u kojem se očituje snažno međudjelovanje institucija države, tržišta i civilnog društva. Također iznose pregled zakonskog okvira i institucionalne izgradnje koja je provedena u Hrvatskoj vezano uz obrazovanje odraslih.

U Uvodu se polazi od povećanog zanimanja za obrazovanje odraslih koje je potaknuto mnogim čimbenicima među kojima se ističu globalizacija gospodarstva, europske integracije i društvo znanja, želja građana da poboljšaju svoju zapošljivost i ostvare puno sudjelovanje u političkom procesu. U svemu navedenom vrlo je važna uloga međunarodnih organizacija koje na različite načine sudjeluju u javnom upravljanju obrazovanja odraslih. Navode se tri najvažnija oblika: koordinacija, upravljanje formiranjem mišljenja i diskursa obrazovnih promjena te upravljanje putem instrumenata kojima organizacije raspoložuju.

Drugo poglavlje knjige izlaže značenje i ključne zadaće Vijeća Europe u području obrazovanja. Vijeće je izuzetno aktivno na svim razinama obrazovanja, s time da je u tekstu veća pozornost posvećena, kod nas njegovom vjerojatno manje poznatom, djelovanju na obrazovanju za demokratsko građanstvo i ljudska prava te interkulturalnom obrazovanju. Tu se posebice ističe projekt Cjeloživotno učenje za jednakost i socijalnu koheziju koji je bio jedan od prvih pokušaja razvoja ideja socijalne kohezije tako da se ograničavanje socijalne isključenosti i marginalizacije ostvari putem stvaranja jednakih mogućnosti u obrazovanju. U daljnjem se tekstu izlažu rezolucije i preporuke Vijeća Europe o obrazovanju odraslih. Vijeće je još 1970. godine objavilo kolekciju od 15 studija nazvanih *Permanentno obrazovanje*, a na temelju kojih se od 1972. do 1979. godine provodio projekt koji je značio velik napredak u obrazovanju odraslih i europskim obrazovnim strategijama za socijalni, ekonomski i kulturni razvoj.

Djelovanje Europske unije predmet je proučavanja u trećem poglavlju knjige. Podrobno se tumači institucionalni okvir u kojem su najvažnije institucije Europski parlament, Vijeće EU-a, Europska komisija i Europsko vijeće, ali velik značaj imaju i Europski sud te Revizorski sud. Od općih uprava i službi Komisije u području zajedničkih politika za obrazovanje posebno su važne Opća uprava za obrazovanje i kulturu i Opća uprava za zapošljavanje, socijalna pitanja i jednake mogućnosti. Opća uprava za obrazovanje i kulturu u veljači je 2005. doživjela promjene koje su dopunjene početkom 2008. godine, tako da su za cjeloživotno učenje ključni odjeli Cjeloživotno učenje - horizontalna pitanja lisabonske politike i međunarodni odnosi i Cjeloživotno učenje - obrazovanje i osposobljavanje, programi i aktivnosti.

Razvoj europske inicijative u području obrazovanja odraslih može se podijeliti u četiri razdoblja: počeci u prvom razdoblju od 1957. do 1971. kada se različito pristupalo obrazovanju i osposobljavanju, a naglasak je bio na poboljšanju zajedničke politike strukovnog obrazovanja; drugo razdoblje od 1971. do 1992. obilježeno je stvaranjem osnova za suradnju u obrazovanju; treće koje je trajalo od 1992. do 2000. u kojem je naglasak na čvršćoj suradnji u obrazovanju i osposobljavanju, a obrazovanje odraslih je unutar koncepta cjeloživotnog učenja u društvu temeljenom na znanju; te posljednje četvrto razdoblje nakon 2000. kada se u skladu s lisabonskim procesom ističe važnost cjeloživotnog učenja za ostvarivanje konkurentnosti gospodarstva i socijalne kohezije.

Obrazovna se politika danas promatra s više razina, a europske obrazovne inicijative postale su dio procesa u kojem se u europskom obrazovnom prostoru i prostoru nacionalnih obrazovnih politika usklađivanjem nastoje izgraditi i osnažiti temelji zajedničke europske obrazovne politike. Na taj se način ostvaruju ključni ciljevi

europske obrazovne politike: omogućavanje građanima da se slobodno kreću u potrazi za obrazovnim mogućnostima i poslom unutar različitih regija i država kako bi što bolje iskoristili svoje znanje i kompetencije. Za postizanje očekivane promjene na svim tim razinama, unutar obrazovne politike utvrđena su tri osnovna cilja: poboljšati djelotvornost i učinkovitost sustava obrazovanja i osposobljavanja u EU-u, osigurati pristupačnost tih sustava te otvoriti obrazovanje i osposobljavanje ostalim dijelovima svijeta. Usklađeno djelovanje i poticanje cjeloživotnog učenja time su važniji što je i u EU-u sve više prisutan naglasak na fleksibilnost zaposlenih, a njihova se socijalna sigurnost može jedino očuvati ako putem usavršavanja i obrazovanja stječu znanja i sposobnosti koje se traže na tržištu rada.

U Hrvatskoj se već dugo vremena ističe potreba izrade pojmovnika i usuglašavanja obrazovnih pojmova tako da se prekine postojeća praksa različitog tumačenja i definiranja pojedinih pojmova. Više je nego pohvalno što je u knjizi *Međunarodne organizacije...* sadržan i vrlo koristan pojmovnik politika obrazovanja odraslih u kojem su lijepo pojašnjeni raznovrsni pojmovi poput **akreditiranja, dodatnog profesionalnog obrazovanja, ECTS-boda, obrazovanja i učenja odraslih**, itd.

Peto, završno, poglavlje sadrži više dokumenata Vijeća Europe i Europske unije koji su prikazani dvojezično: na hrvatskom i engleskom jeziku.

Zaključno, potrebno je stvarno pohvaliti trud urednika i izdavača da hrvatskoj javnosti pruže mogućnost nesmetanog uvida u važnu, dosad zanemarenu problematiku – aktivnosti međunarodnih organizacija u obrazovanju odraslih. Iako je publikacija tiskana u dvije tisuće primjeraka, njezin društveni utjecaj bio bi još snažniji kad bi bila na raspolaganju na mrežnoj stranici Agencije za obrazovanje odraslih.

Predrag Bejaković

doi: 10.3935/rsp.v17i1.928

LONG-RUN GROWTH, SOCIAL INSTITUTIONS AND LIVING STANDARD

Neri Salvadori i Arrigo Opocher (ur.)

Cheltenham, Northampton: Edward Elgar Publishing, 2009., 377 str.

Knjiga koja je zbornik radova uredničkog dvojca Salvadori i Opocher sastoji se od 16 radova koji propituju vezu između djelovanja različitih socijalnih institucija, životnog standarda i dugoročno održivog rasta. Tekstove u knjizi moguće je svrstati u tri cjeline, od kojih su dvije veće, tematski povezane, cjeline i treća »raznorodna« cjelina. Prva cjelina prikazuje stavove određenih ekonomskih škola o ciljevima razvoja, te o vezi između ekonomskog napretka i životnog standarda. Druga cjelina uglavnom se bavi razmatranjem uloge obrazovanja u ostvarivanju dugoročno održivog gospodarskog rasta. Treći dio tematizira pitanja financiranja zdravstva, različitih institucionalnih aranžmana na tržištu rada, nejednakosti i gospodarskog rasta, održivog razvoja i energetskih trendova te druge teme. Zbog ograničenosti prostora prikazuje se nekoliko izabranih tekstova.

U tekstu naslovljenom »*Does economic growth ultimately lead to a 'noble life'? A comparative analysis of the predictions of Mill, Marshall and Keynes*«, autor Arrigo Opocher razmatra u svjetlu komparativne analize trojice velikana ekonomske misli Milla, Marshalla i Keynesa koji su to viši ciljevi ekonomskog rasta i razvoja. Prikazujući poglede spomenutog trojca, autor naglašava kako su se sva tri velikana slagala oko toga da bi viši cilj procesa ekonomskog rasta trebao biti »dobar i plemenit